
Historische en Genealogische Vereniging

Scheveningen

De voetsporen van Pieter Varkevisser

Dezer dagen merkte ik hoe weinig bekend is over de Scheveninger Pieter Varkevisser en daarom besloot ik hier iets over hem te vertellen.

Pieter Varkevisser werd geboren in Scheveningen op 15 maart 1793, hij overleed 8 december 1862.

In het jaar 1813 horen we voor het eerst van hem. Nederland zucht onder de druk van de Fransen. De Erfstadhouder Prins Willem V heeft in 1795 het land verlaten en Holland wordt in 1810 bij Frankrijk ingelijfd. Naast alle consequenties die dat veroorzaakt, heeft dit ook de z.g. conscriptie tot gevolg, waarbij Napoléon de Scheveningers dwingt dienst te nemen in zijn legers en op zijn schepen. Pieter is 20 jaar als hij daartoe wordt verplicht, maar het lukt zijn vader voor hem een z.g. "suppléant", te verkrijgen, die Pieter zal vervangen elke keer dat dit vereist zal zijn. Vader Maarten betaalt de suppléant, een zekere Jean Baptiste Schelfhout daarvoor drie gulden per week.

De overeenkomst wordt 22 juli afgesloten. Lang heeft die vervanging niet geduurd, want zoals ieder weet kwam aan de overheersing van Napoléon in november 1813 een eind.

Pieter trouwde 2 juli 1817 met de Scheveningse Maria Elisabeth van Duijne die hem 13 kinderen schonk, waarvan er zeker vijf jong stierven en één dood werd geboren. Hij ging in de Keizerstraat 38 wonen en volgde zijn vader Maarten als reder en koopman op. Daarnaast was hij cargadoor en hij handelde onder de naam Pieter Varkevisser & Zonen. Hij bezat 13 bomschuiten en was bovendien in Rotterdam reder over ongeveer 10 bark- en fregatschepen. In al die schepen bezat hij aandelen. Bovendien voerde hij de boekhouding, was dus boekhouder, voor de stuurlieden van een achttal Scheveningse bomschuiten.

Daar bleef het niet bij, want zowel op zakelijk als op maatschappelijk gebied bekleedde hij vele functies. Zo was hij van 1824 tot aan zijn overlijden in 1862 lid van de Stedelijke Raad, later Gemeenteraad genoemd. Als reder was hij lid van het Kollegie van de Kleine of Verse Haring Visscherij.

Niet minder belangrijk was dat hij in 1853 lid werd, mede oprichter, en tegelijkertijd benoemd tot voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken in Den Haag. Bij de oprichting van die Kamer poneerde hij "Er is volstrekt geen bezwaar aan de oprigting eener Kamer, maar zij is integendeel noodzakelijk wegens de toenemende bevolking en de behoefte aan eene haven te Scheveningen. Het opkomende geslacht moet zich niet alleen toeleppen op "het ambtsbejag". Dat "ambtsbejag" van o.a. het Gemeentebestuur ergerde hem namelijk mateloos. In de Raad had hij reeds in het jaar 1853 te kennen gegeven, dat men zich in 's-Gravenhage eens andere idealen dan "ambtsbejag" moest gaan stellen. Uit de houding van het Gemeentebestuur zou een hooghartige geringschatting van de handel en de mentaliteit van de koopman blijken. Na zijn overlijden werd in de Kamer van Koophandel "eerbiedig" over hem gesproken: "doorkneed in groothandel en zeevaart en het assurantievak, paarde hij aan dat alles een rusteloze ijver en door jaren noch tijdelijken tegenspoed te fnuiken ondernemingsgeest. Vele betrekkingen hem door het vertrouwen zijner medeburgers opgedragen, werden door hem bekleed . . .".

Die betrekkingen waren:

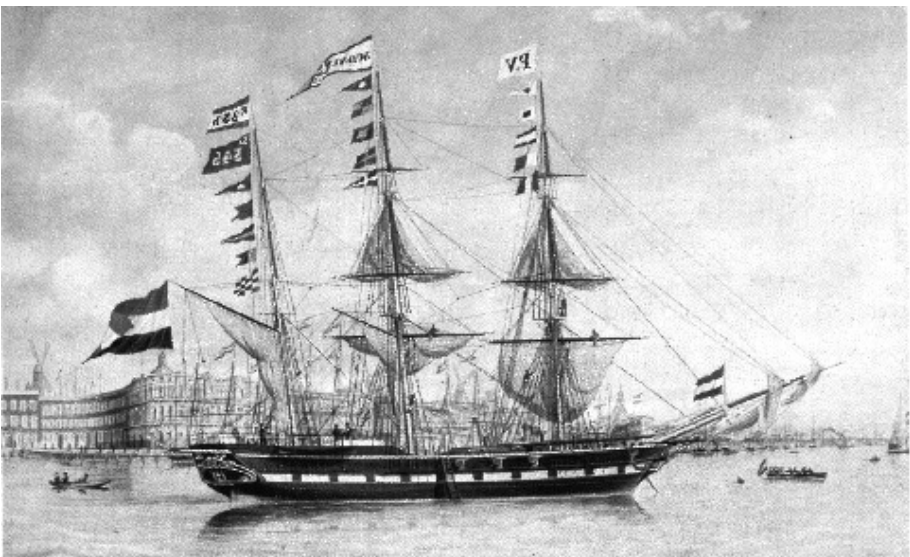
- Lid van het Leesgezelschap Vriendschap en Oefening vanaf de oprichting in oktober 1817 tot aan zijn dood in 1862;
- Lid voor Scheveningen van het Kollegie der Kleine of Versch Haring Visscherij (16 mei 1823); op 23 mei 1823 legde hij de eed af op het Reglement op de uitoefening der Kleine of Versch Haring Visscherij voor de Provincie Holland af, gedateerd 31 december 1822, dit ten overstaan van de Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, waarmee hij dus bovendien lid van het Kollegie der Kleine of Versch Haring Visscherij voor de provincie Holland werd;
- Lid van de Commissie van Toezicht op de openbare school van Scheveningen, samen met Gerrit Hoogenraad (23 mei 1823);
- Vertegenwoordiger van de Noord- en Zuid-Hollandsche Redding Maatschappij voor Scheveningen, van 5 januari 1825 tot 1861;
- Lid van de Raad van Bestuur der Teeken-Akademie (1 oktober 1841);
- Honorair lid van de Maatschappij tot Nut der Zeevaart te Rotterdam, onder de Zinspreuk: Wij dragen zaam blijmoedig bij, aan 't oogmerk dezer Maatschappij, Voor oude Zeeliën moe van 't zwerven, voor Weeuwen en Weezen als wij sterven (juli 1842);
- Lid van het Letterkundig Genootschap te 's Gravenhage onder de Zinspreuk: Oefening kweekt kennis (25 september 1843);

- Britsch Consulair Agent voor al de plaatsen, gelegen aan de Zeekust van Zuid-Holland (29 mei 1845);
- Lid van de Afdeeling 's Gravenhage en omstreken van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw (mei 1848).

Naast dit alles was hij van 11 maart 1843 tot 9 september 1845 2e luitenant van de schutterij, strandvonder en winkelier in ongeraffineerd zout, waarmee iemand wordt bedoeld van wie voor de verse of steurharingvisserij bij uitsluiting zout wordt afgenomen.

Maar dit alles laat onverlet dat hij in hoofdzaak reder was. De standplaats van de Reederij Pieter Varkevisser & Zonen was Scheveningen en daar woonde hij - zoals gezegd in de Keizerstraat - hoewel de fregatten en barken van zijn rederij vanuit Rotterdam vertrokken. Uit zijn boekhouding blijkt dat hij een huis bezat aan de Goudse Singel in Rotterdam, op 10 juli 1856 neemt hij namelijk een hypotheek van f 1000,00 op dat pand. Ook blijkt uit de balans van 31 december 1859 dat hij huur betaald voor een huis op de Leuvehaven in Rotterdam, zodat we kunnen aannemen dat hij of zijn zoons daar wel eens vertoefden.

Behalve 15 bomschuiten bezat Pieter nog 2 koopvaardijochuiten, de barken Jacoba en Buitenzorg. Verder huizen aan de Badweg en in de Wassenaarse-

Barkschip Scheveningen voor anker op de Maas voor Rotterdam, Aquareel door J. Spin (1806-1875), gedateerd 1885. Het schip voer onder de vlag van de Rederij Pieter Varkevisser & Zonen. Pieter Varkevisser bezat een 8/64 aandeel in de bark.

straat, een boerderij en houtkoperij, een timmerwerf, aandelen in de 's-Gravenhaagsche Scheepsrederij, aandelen in verschillende assurantiemaatschappijen en aandelen in verschillende fregatten en barken die niet aan zijn rederij behoorden, maar waarvan hij meestal wel het boekhouderschap waarnam. Er was geen aangelegenheid of hij was er bij betrokken. Op 16 november 1848 was dat bijvoorbeeld bij de renbaan die van 1846 tot 1853 in Scheveningen heeft bestaan. Zijn bomschuiten vervoerden volgens advertenties in dagbladen vanuit Scheveningen regelmatig vracht naar Zeeland, Frankrijk en Engeland,

Als wij zijn foto bekijken, zien we bepaald geen vriendelijke man. Toch blijkt uit zijn boekhouding dat hij een meelevend mens is geweest. Hij was zeer begaan met het lot van de weduwe en de kinderen van Willem Kuiper die in het jaar 1840 om kwam bij de redding van drenkelingen van het Franse sloepschip "La Providence". Uit zijn boekhouding over de jaren 1849 tot 1852 en van 1856 tot 1860 blijkt dat hij voor hen de schenkingen belegde en beheerde, maar daarnaast ook zelf bijdroeg in het schoolgeld en de boeken voor de jongens Leenderd en Willem Kuiper tot zij 18 jaar waren. Zij kregen bovendien een plaats op zijn schepen die naar Indië voerden. Voor zijn bootzman Bouwmeester, die tijdens een reis met de "Abel Tasman" ziek werd betaalde hij niet alleen de hospitaalrekening van f 104,00 maar ook een schadeloosstelling van f 300,00 wegens zijn ziekte. Aan de weduwe en de wezen van de verongelukte pink "Schevenings Welvaren" die niet voor zijn rederij voer gaf hij f 5,00 en zijn koetsier die in een van zijn huizen woonde hoefde geen huur te betalen. De jaarlijkse huur van f 36,00 werd hem "present gedaan".

Kortom Pieter Varkevisser kon niet alleen in Scheveningen, maar ook daarbuiten als een notabele en voornamelijk figuur worden beschouwd.

Scheveningen, oktober 2001.
Nel Noordervliet-Jol.

Bronnen:

Haags Gemeentearchief, dossier Varkevisser; Genealogie Varkevisser door Martin Spaans Azn., april 1990; Boekhouding van de Reederij Pieter Varkevisser & Zoonen 1849 t/m 1852 en 1856 t/m 1860, Museum Scheveningen; Mijn grootvader Willem Kuiper en zijn familie door Nel Noordervliet-Jol, Scheveningen, 1999.